

Csodák pedig vannak

Kozma Imre pappá szentelésének ötvenedik évfordulója alkalmából gyalogos zarándoklatra indult, hogy felkeresse élete állomáshelyeit. A budapesti irgalmasrendi kápolnából indult, s a zugligeti plébániatemplom, a Pesti Ferences Templom, a dorogi bányászlelkészség temploma, a táti plébániatemplom után érkezett születési helyére, Győrzámolyba, ahol jubileumi aranymiséjét celebrálta. Munkálkodása több nemzedéket is arra tanított: mindig van rá mód, hogy az ember hű legyen a szolgálathoz.

– A legendássá vált zugligeti hitélet, az erdélyi szegényeknek való gyűjtés, az NDK-ból érkezett és NSZK-ba tartó turisták befogadása és hetekig tartó el látása, a vukovári öregek, nők és gyerekek kimenekítése a háborús pokolból, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat megszervezése, a Betegápoló Irgalmasrend kórházainak visszaszerzése és budai kórházának átszervezése, kormányzása – mindezek együtt repítették önt a világhír felé. A kezdetekről azonban keveset hallani. Mesélne nekünk?

– Az életem csodák sorozata. Nyolcéves voltam, amikor eldöntöttem, hogy pap leszek. Édesapám meghalt, amikor másfél éves voltam, így édesanyám

– mert nem akart férjhez menni – viszszaért a szülői házba, ahol én nem egykeként, hanem nagycsaládban nőhettem fel, ami ebben a nagy tragédiában isteni ajándék volt. Nagyszüleim a nagyszülők „felelőtlen” gondoskodó szeretetével szerettek, anyám pedig szigorúan fogott. Nagyapám ebben a helyzetben különös figyelemmel fordult felém. Kemény erőpróbáknak is alávetett, ezért nagyanyám sokszor zsörtölődött vele. De nagyapám azt mondta: amit meg tud tenni egy gyerek, az a javára válik. Tőle hallottam: kisfiam, az életet ajándékba kaptuk, oda kell adni másoknak. Aki ezt nem vállalja s csak magára gondol, végül egyedül marad. Én nem akartam egyedül maradni.

– Így a nyolcéves Kozma Imre tanuló nem akart kisdobos lenni. 1948-at írtak akkor.

– Ebből nem volt semmi probléma, a tanító néni elfogadta a döntésem s nem fűzött hozzá semmit. Akkor ott még nem voltak ilyen kategóriák, hogy hívő, nem hívő. Csak emberek voltak. Győrzámolyban csodálatos hívő közösség volt. A Szigetköz keresztény közösségeit zseniális, nagyszerű emberek vezették. Az esztergomi egyházmegye – amely Trianon előtt a Mosoni-Dunától egészen Nagyszombatig terjedt, s amely utóbb a legkisebb egyházmegyéje lett az országnak – itt bújtatta el papjait a rendszer elől. Ide minden pap

Kozma Imre

Római katolikus pap, irgalmasrendi szerzetes, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat alapítója és elnöke

- **1940. június 4-én** született Győrzámolyban
- **1963–1965** káplán Táton-Dorogon
- **1966–1968** káplán a Zugligeti Szent Család Plébánián
- **1968–1977** lelkész az Alkantarai Szent Péter Templomban (Ferenciek tere)
- **1977–1997** plébános a Zugligeti Szent Család Plébánián, ahol létrehozta a családpassztorációt és az első hazai szociális hálót
- **1989-től** a Magyar Máltai Szeretetszolgálat alapító elnöke
- **1997-től** a Betegápoló Irgalmasrend tagja, a budapesti rendház főnöke és rendi megbízott. A császárfürdői Szent István király kápolnaigazgatóság igazgatója

vagy a börtönből jött, vagy oda készült. Az én hivatásválasztásomban ez nagyban közrejátszott. Ők úgy éltek, hogy tudták: ezért az utért mindent kockáztatni kell, az embernek nem lesz része kényelmes életben. Ez nekem nagyon imponált. Biztos voltam benne, hogy a végén én is a börtönben kötök ki. Miután leérettségiztem a győri bencéseknel, meg is beszéltem az édesanyámmal, hogy menjen férjhez, mert én valószínűleg nem tudok gondoskodni róla, ha arra szüksége lesz. Meg is fogadta, férjhez ment. Ez nekem óriási lelki szabadságot adott, járhattam a saját utamat.

– **A bencés gimnáziumba már akkor sem volt egyszerű bejutni...**

– Eszembe sem jutott, hogy én odakerülhetek, de a plébánosom sem tett ezért

semmit. Noha ő ismerte terveimet, ő maga is bencés diák volt, s több bencés tanár járt a falunkba misézni Győrből. Abban az időben a győri bencés gimnáziumba két-három évvel korábban kellett jelentkezni. Ez nem történt meg, így én a győri Révai Gimnáziumba készültem beiratkozni. Amikor indultam volna, anyám megajándékozott a kíséretével, amit rossz néven vettem. Úgy ültünk az autóbuszban egymás mellett, mint két idegen. Értetlenkedtem akkor is, amikor nem a célállomásig mentünk, hanem leszálltunk előbb, a Széchenyi téren, ahol a bencés gimnázium is található. Anyám kérte, hogy menjek be a templomba, imádkozzak, és várjam meg. Bizonyítványommal a kezében eltűnt. Mondanom sem kell,

dacból nem imádkoztam, sokkal inkább indulatos gondolatok forrtak bennem. Pár perc múlva anyám visszajött, és fel kellett vele mennem az iskola dísztermébe, ahol Holenda Barnabás igazgató úr a tanári kar jelenlétében közölte velem, hogy ősztől bencés diák leszek. Később anyám elmesélte csínytevését. Bizonyítványomat letette az igazgató úr elé, s csak ennyit mondott: szeretném kérni, hogy fiam itt tanulhasson. Igazgató úr egy nevet kihúzott – ki lehetett, sosem tudtam meg –, s a helyére beírta a nevemet. Így lettem bencés diák. Csodálatos iskolába kerültem, ahol megtanítottak tanulni, felkészítettek az életre, s ezen felül egy olyan osztályközösségbe kerültem, amilyen tanáraink véleménye szerint ritkán jön össze.

– A faluban hogyan fogadták, hogy papnak készül? Az ötvenes években ehhez bátorság kellett.

– A párttitkár, maga is fiatalember volt, igyekezett meggyőzni. Azt ajánlotta, menjek Moszkvába tanulni, legyek orvos. Ő támogat mindenben. Hát nem mentem. Ez nem is volt kísértés számomra.

– Moszkva helyett az esztergomi pápi szeminárium, majd a táti plébánia-templom.

– A szeminárium a régi fogalmak szerint hortus conclusus (zárt kert), de micsoda kert, s milyen virágok nyílnak benne! Ezt csak az tudhatja meg, aki ide bemerészkedik. Rácsodálkozhattunk

– Ki tudja? Mi viszont tudtuk, hogy nagyon jó együtt lenni. Szinte az egész nyár minden egyes napját együtt töltöttük. Itt, az induláskor megélhettem a szabadság ajándékát. Azt tettem, amire felesküdttem. Sok eleme volt ennek a jelenségnek. Elsősorban azt jelentette, hogy ismeretlen volt számomra az előítélet, másrészt megélhettem azt, amire az ember született: akarja és tegye a jót. A jó pedig az, ami az embereket megérinti, megszólítja és átalakítja. Sohasem kérdeztem, ki honnan jön, mi a felfogása, és milyen terhek nyomasztják. Jézustól tanultam ezt, aki egyszerűen elfogadta az embereket, s aki vele találkozott, más emberként

élt tovább. Ez a jézusi magatartás a megújulás ígérete. Az emberek nem azt várják, hogy a titkaikat fürkésszék, az igazi találkozásban ezek úgyis feltárulnak. Az embernek arra van szüksége, hogy elfogadják, s ebben az elfogadásban megfürdőzik és újjászülethet. Ez nem jelenti azt, hogy minden megváltozik, de olyan vágyak és törekvések törnek fel, amelyek szerint élni szeretne.

– Az átmeneti szolgálatot kényszerpihenő követte.

– Amikor már minden évfolyamtársam elfoglalta első állomáshelyét, engem az egész nyári szolgálat után hazaküldtek pihenésre. Egyre türelmetlenebbül vár-

az Isten teremtette szép világra, megismerhettük az Isten emberszerető jóságát. Csak engedni kellett, hogy megajándékozottá váljunk, hogy aztán legyen mit szétoztani, s ezáltal másokat gazdagítani. Életem legbékésebb, legnyugalmasabb, legszebb s a legtöbbre feljogosító hat éve volt. Így kezdettem el az átmeneti táti szolgálatot, amely áprilistól augusztusig tartott. A svábok gyalázatos kitelepítése után is Tát svábok lakta településként volt meghatározható. Lakói tiszta szívű, nyílt, szeretnivaló emberek voltak. A faluban 169 középiskolás volt. 168-an jártak hitoktatásra. A 169. a párttitkár fia volt. Jött ő is, nem maradhatott ki a csapatból.

– Az apja tudta?

„Az emberek nem azt várják, hogy a titkaikat fürkésszék, az igazi találkozásban ezek úgyis feltárulnak. Az embernek arra van szüksége, hogy elfogadják, s ebben az elfogadásban megfürdőzik és újjászülethet”

tam sorsom alakulását. 1964-et írtunk. Ebben az évben írt alá megállapodást a magyar állam a Vatikánnal. A szerződés értelmében fiatal papok számára megnyílt a lehetőség posztgraduális képzésre Rómában. Itt került a személyem előtérbe, amiből nem lett semmi, mert a döntés nem az egyházmegye kezében volt. Jól jártam, mert akik az Állami Egyházügyi Hivatal engedélyével elmehtek, azokat keményen megdolgozták. Ettől én megmenekültem.

– Róma helyett Dorog-bánya?

– Noha nem készültem Rómába, Dorogon mégis hatalmas mélységérzés telepedett rám. „Vörös Dorog”, visszhangzott fülemben a gyakorta hallott megnevezés. Amit ott találtam, szíven

ütött. Az első vasárnapon az öt szentmisen összesen 57 ember jelent meg. Hittanra egyetlen gyerek volt beíratva. A brikettgyár kéményeiből áradó fojtogató szag és por mindenbe beült s mindent befedett. Egyetlen vigasztaló kép a párányi bányászházak szerény és takaros lakásai és a virággal teli előkertek voltak. Ez volt Dorog-bánya. Plébánosom, a gyógygó felkészültségű és szentéletű Májer Miklós atya előttem pár hónappal korábban érkezett ide. A dorogiak szegények voltak, és mi is. Nekem még imponált is a mi szegénységünk. Ez segített bennünket abban, hogy közel kerüljünk Jézushoz, aki értünk emberré lett, szegény emberré. Ez volt számunkra a biztatás, hogy ezeknek a szegény embereknek is a közelébe juthatunk. Elkezdünk dolgozni. Én, álmaimat feledve, egy fogadalmat is tettem, hogy egész életemben a szegényekért élek és dolgozok. Hogyan indult ez a késleltetett kezdésű papi életem? Tanácsalanságomban elhatároztam, hogy mindig papi ruhában járok, és mindenkinek előre köszönök. Hamarosan azt vettem észre, hogy egyre többen igyekeznek megelőzni a köszönésben, és egyre többen szóba is állnak velem. A hitoktatásra kijelölt osztályterembe az egy gyereken kívül hetvenen-nyolcvanan zsúfolódtak be. Igaz, egyszer az igazgató egyenként kipofozta őket, de érdeklődésüket nem tudta elvenni. A következő évben már 117 gyereket íratnak be hittanra. A templom is lassan megtelt gyerekekkel és felnőttekkel. A párttitkárnak is feltűnhettem, mert ha csak tehettem, beinvitált az irodájába beszélgetésre. Szereztet is kifejezte. Egyszer meg is kérdeztem tőle, Laci bácsi, miért szeret engem? Mert magától nem félek, válaszolta. Két év után elkerültem innen, de hamarosan vissza kellett mennem, hogy Laci bácsi végső akarát beteljesítsem, eltemessem. Ez a temetés életutam új szakaszát indította el, amelyet „vigyázó szemek” fókóztan követtek.

– Az új út egyet jelentett azzal, hogy ön papként nyíltan kilépett a világ elé, ráadásul a fővárosban?

– A hatvanas évek közepén, végén, Budapesten csak békepapok lehettek plébánosok. Egy vezető békepap nagyobb hatalommal bírt, mint egy püspök. De nekik is szükségük volt jól dolgozó papokra, akik igazolhatták létüket. Így kerültem Budapestre, kétéves zugligeti működés után a Pesti Ferences Templomba. Ennek volt igazgatója a békepapi mozgalom vezetője, Horváth Richárd. Ő

bemutakozó látogatásomkor felvetette, hogy csatlakozzam a mozgalomhoz. Ellenkezésemre a témát nem folytatta, soha többé nem hozta elő. Dolgozhattam.

– De hogyan sikerült kilépnie a bezártságból?

– Akkoriban gyakorlatilag mindent tiltottak. A tenni akaró papok titokban, öt-tíz fős csoportokban foglalkoztak a fiatalokkal. Mindenkit figyeltek, mindenről tudtak, és mindezt államellenes tevékenységnek ítélték. Ezeket a papokat besorozták egy tiltott, titokzatos zónába, ami azt eredményezte, hogy leszűkítették mozgásterüket. A törvények hangzatosak voltak, szabad vallásgyakorlatot hirdettek, igaz, a templomok belső terére szűkítve. Ez a bátortalankat elbizonytalanította, hiszen regisztrálásuk könnyű és egyszerű volt. Vonzott a kiscsoportos foglalkozás, és imponált ezeknek a papoknak a kockázatvállalása, ugyanakkor nyugtalanított a többiek, a sokak sorsa, hitbéli képzése. A templomi igehirdetés egyre többeket vonzott. A hangzatos jogi keret – a templomi igehirdetés szabadsága – csak a lehetőséget jelentette, de védelmet nem. A besűgők és titkosrendőrök számára vadászte-

rület volt a templom. Engem, a papot, az igehirdetés kényszere a félelem fölé emelt. (Sajátos a börtön zárt világa, de az igazi bezártság, a félelem béklyója.) Tőlem már minden lehetőséget elvettek, de nyugtalanított: mi lesz a megfigyelt fiatalokkal, akik közül sokakat eltávolítottak az egyetemről, főiskoláról. Csodaszámba ment, hogy minden figyelmeztetésem ellenére vállalták a kockázatot. Így nézett ki az üldözések közepette működő pasztoráció. Közben a jövő épült, létrejött egy csodálatos magközösség, ami a mai napig létezik, amiből kinőtt a zugligeti közösség és a Magyar Máltai Szeretetszolgálat.

– Lengyelországban a katolikus egyház az ellenállás háterszága lett. Nálunk miért alakult másként a történelem?

– Mi megosztottak voltunk, vagyunk, nem úgy, mint a lengyelek. Lengyelország egységesen katolikusnak mondható. Magyarország felekezetiileg megosztott. Ez ebben az összehasonlításban akár a gyengeségünket is jelentheti. Nálunk 1948-ban lefogták Mindszenty bíboros urat. Ismerték a Bibliát azok, akik ezt tették: megvered a pásztort és szétszé-

A kávé, a sziget és a nagykereszt

Kozma Imre atyának sok kitüntetése van: Máltai Nagykereszt, francia becsületrend, a Magyar Köztársaság Érdemrend középkeresztje, s a sort hosszan lehetne folytatni. 1996-ban Európában az Év Embere lett. 2005 óta Prima Primissima-díjas. A megbecsülés jelei közül legszívesebben arról a kávéról beszél, amit a világ első hegedűkészítője, a cremonai *Morassi* mester és tanítványa, *Stefano Konia* („Kónya Pista Tatabányáról”) küld neki, vagy a barátja, Leonidas mester hoz neki rendszeresen. S a szigetet említi, amit a horvát kormány ajánlott fel a Máltai Szeretetszolgálatnak, hogy cselekedjen vele, amit jónak lát. Honlapján ez olvasható: a papi hivatásnak kettős ága van, Krisztus szolgálata és az emberek szolgálata. A pap, a sokszor tanácstalan világban arra a gyermeki hitre teszi fel életét, hogy az evangélium át tudja alakítani a világot.

ifjú párt, mondván: hadd éljék a maguk önálló életét. Ez rendjén is lenne, de arról nem szabad megfeledkezni, hogy eddig csak készültek a közös útra, ám valójában most kezdődik számukra az élet. Mögöttük kell állni, s ha szükséges, segíteni őket abban, hogy rátaláljanak életútjukra. Ebből a kezdeményezésből egy „mesevilág” alakult. 2800 házaspár alkotta ezt a közösséget. Három végződött válással, és a gyermekek száma családonként átlagosan 4,3 volt.

– Ez gyönyörű!

– Be is telt a pohár. Lékai bíboros úr, aki inkognitóban többször is elvegyült a templomi fiatalok közösségében, 1976 októberében megkeresett egy szomorú hírel: az Állami Egyházügyi Hivatal nem engedélyezi számomra a továbbiakban a papi szolgálatot. Majd 1976. november 5-én, névnapomon felkeresett a volt zugligeti plébánosom, Bárány Anzelm atya. Nyugdíjba meneteléről beszélt, és meghívott utódjának. Elmondtam neki a történeteket. Ő ezt válaszolta: ne törődj semmivel, Isten is van! És megint egy újabb csoda, 1977. január 15-én megkezdtem szolgálatomat Zugligetben, mint Budapestén az első nem békepap plébános.

– A zugligeti közösség legendás hírettel szert.

– Nagy tervekkel érkeztem: létrehozni egy olyan plébániai közösséget, amely a lelkemben élt. Ennek lényege: istendicséret és emberszolgálat. Az eucharisztia templomi ünneplése a falakon kívül a karitatív cselekedetekben folytatódik. Ennek megvalósítására itt tág tér nyílt. A kitelepített svábok házaiba és a gazdagok kúriáiba részint a rendszer embezeit költöztették, részint bezsúfoltak sok szegény családot, akiknek gondját-baját felvállaltuk. Létrehoztunk egy olyan szo-

ciális hálót, amely minden rászorulóknak menedéket jelentett. Különös módon ehhez a tanácselnöktől kaptuk a legtöbb támogatást. Ennek az új közösségnek az öröme az sem tudta elvenni, hogy a rendőrség a misehallgatók autóinak rendszámát szorgalmasan felírta. Ezt mindenki tudta, és mindenki vállalta.

– Ami Zugligetben történt, arra később Európa is felfigyelt. Ön vette gondjaiba azoknak a kelet-német menekülteknek az ezreit, akik az akkori NSZK-ba akartak költözni. Akkor ön milliók megbecsülését vívta ki. De mindenkit meglepett, amikor a délszláv háború idején nekivágott, hogy az ostrom alatt álló Vukovárról kimenekítse az öregeket, gyerekeket, nőket és betegeket. Nem félt?

– Amerikából telefont kaptam, hogy Vukováron a templom pincéjében tartózkodik hét ferences szerzetes, ki kellene menteni őket. Azt kérdeztem: és mi lesz a többi emberrel? A telefonáló elnémult. Elindultunk. Vukovártól hét kilométerre volt a frontvonal. A szerb katonák megállítottak s nem engedtek tovább. Szerintük az út folytatását a generálissal kell megbeszélni. Kértem, hogy kísérjenek hozzá. Többórás autóút után megérkeztünk. Egy bunkerban volt a főhadiszállása. Befelé, lefelé menet belém villant, vajon lesz-e visszaút? A generális öt percet adott. Ez idáig senkit sem fogadott. Húszpercnyi beszélgetés után szerettem volna jó irányba terelni a beszélgetést. Megkérdeztem tőle, ismeri-e a szövetségesemet, akit még senkinek sem sikerült legyőzni. Ki az? Ugy hívják, Jézus Krisztus! Rám nézett, egy könnyecseppel a szemében. Jézus megint győzött! Elengedte a négyezer-ötszáz civilt.

Nagy Ida

led a nyáj. Támadhatóbbak és gyengébbek lettünk. Magyarországon a nemzeti gondolatot oly mértékben gyengítették, sorvasztották el, mint sehol máshol. A körülöttünk lévő kommunista országokban a nemzeti gondolat érvényesülhetett, szabad teret engedtek neki. Ezt táplálta az is, hogy közülük néhányan a Trianon utáni nemzetté válás sajátos fázisában voltak. Moszkva nekik ezt megengedte, nálunk üldözte. Ebben nagy szerepet játszottak azok a moszkovita kommunisták, akik nálunk sokkal nagyobb hatalomra jutottak, mint az összes többi országban.

– A zugligeti káplánság évei után a ferenceseknél kezdett lelkészként dolgozni, annak ellenére, hogy nem vállalta békepapságot.

– A Pesti Ferences Templomban én voltam az egyetlen pap, aki nem járt békepapi mozgalmi gyűlésekre. Amint már említettem, Horváth Richárd templomigazgató úr tudomásul vette ebbéli döntésemet. Később azonban betelt a pohár, amikor fiatal házaspár továbbképzését és közösségbe szervezését kezdtem el. Ez abból a tapasztalásból bontakozott ki, hogy mintha a szülők a fiaik, lányaik házasságkötésekor magukra hagynák az